

EŞLERİN TASARRUF YETKİSİNİN SINIRLANDIRILMASI (TMK.md.199)

Restriction of the Disposition Power of Spouses

Ayően ŐAHINCI*

ÖZET

Bu çalıőmada evlilik birliğinin korunması ilkesi gereğince, eşlerin yapacağı bazı hukuki işlemlerin ancak diğer eşin rızasıyla geçerli olabileceğinin öngöröldüğü Türk Medeni Kanunu'nun 199. maddesi incelenecektir. Hükmün amacı ailenin ekonomik varlığının eşlerden biri tarafından tüketilmesinin önüne geçmek, evlilik birliğinin geleceğini garanti altına almak ve ailenin huzurunu korumaktır. İşte bu hususların tehlikeye düőtüęü durumlarda hakim, diğer eşin talebi üzerine, belli malvarlığı değerleriyle ilgili olarak eşin tasarruf yetkisinin sınırlandırılmasına karar verebilecektir.

Ayrıca kanunkoyucu hakime, bu kararın uygulanması açısından daha etkili sonuçlara ulaşmak amacıyla gerekli önlemleri alma yetkisi

---

* Ankara Üniversitesi Hukuk Fakóltesi Mezunu, Ankara Barosu Stajyer Avukatı (aysem_shnc@hotmail.com).

tanımıştır. Eğer kısıtlama eşin herhangi bir taşınmazı üzerindeki tasarruf yetkisine yönelik ise hakim bu durumun tapu kütüğüne şerh edilmesine de karar verebilecektir.

Anahtar Sözcükler: Tasarruf yetkisi, Tasarruf yetkisinin sınırlandırılması, Ailenin ekonomik varlığının korunması, Evlilik birliğinden doğan mali yükümlülük, Evlilik birliğinin korunması

ABSTRACT

In this study, Article 199 of Turkish Civil Code, which includes a provision about some legal acts of spouses that can be valid with the consent of the other spouse, will be examined. The general aim of this article is to prevent spouses from consuming the financial resources of family, guarantee the future of the marital relationship and to protect the peace in the family. When a danger related to these subjects appears, upon the demand of a spouse, the judge may decide to restrict the disposition power of the other related to specific assets.

Additionally, the legislature authorized judges to take any measures necessary for more effective results in the enforcement of this decree. Where the restriction is imposed on the disposition power over any immovable (real) property possessed by the spouse, the judge may decide that an annotation will be put in the land registry.

Keywords: Disposition power, Restriction of disposition power, Protection of economical property of family, Financial responsibility related to marriage, Protection of conjugal community

GİRİŞ

4721 sayılı Yeni Medeni Kanun evlilik birliğinin korunmasına yönelik yeni düzenlemeler getirmiştir. Eski Medeni Kanun eşlerin bazı hukuki işlemlerinin hakim onayına bağlanması çözümünü benimserken Yeni Medeni Kanun bu çözümü yerinde görmemiş; fakat evlilik birliğinin

korunması ilkesini tam olarak hayata geçirebilmek amacıyla eşlerin yapacakları bazı hukuki işlemlerin geçerliliğini diğer eşin rızasına bağlamıştır. Bu çalışma ile söz konusu düzenlemeler kapsamında yer alan bazı önlemlerin incelenmesi amaçlanmıştır. Anılan kapsamda ilk olarak, serbestlik ilkesinin yer aldığı Türk Medeni Kanunu'nun 193. maddesi ve daha sonra da bu kuralın istisnalarından biri olan "tasarruf yetkisinin sınırlandırılması" kenar başlığını taşıyan 199.maddesi incelenmiştir.

I. HUKUKİ İŞLEM SERBESTİSİ

Yeni Türk Medeni Kanunu'nun 193.maddesine göre, kanunda aksine hüküm bulunmadıkça, eşlerden her biri, diğer eş ve üçüncü kişilerle her türlü hukuki işlemi yapabilir.

Madde gerekçesinde de belirtildiği üzere eşler arasında kabul edilen eşitlik prensibi uyarınca, kadının bazı hukuki işlemleri için hakimden izin almasına gerek görülmediği gibi eşler arasında cebri icra yasağı ve istisnalarını muhafaza etmeye de gerek görülmemiştir. Eşler de birbirlerine karşı borçlarını ifa etmeli, aksi halde sonuçlarına katlanmalıdır. Yani kural olarak eşlerden her biri diğeri ile her türlü hukuki işlemi yapabileceği gibi, üçüncü kişilerle de her türlü hukuki işlemi yapabilir. Buna göre bir eş herhangi bir yetkili makamın onayını almadan ve diğer eşin rızası olmadan kural olarak her türlü hukuki işlemi yapabilir, bu konularda hakim kararına gerek yoktur. Türk Medeni Kanunu eşlerin gerek birbirleri ile gerekse üçüncü kişilerle olan hukuki işlemlerinde sözleşme özgürlüğü ilkesini kabul etmiştir.

II. DİĞER EŞİN RIZASINA BAĞLANAN HUKUKİ İŞLEMLER

2002 yılında kabul edilen Yeni Türk Medeni Kanunu'nun 193.maddesinde öngörülen eşlerin sözleşme özgürlüğüne kanunun çeşitli maddeleriyle bazı istisnalar getirilmiştir. İşte bu maddelerle eşlerin bazı hukuki işlemlerinde birlikte karar verme ilkesi benimsenmiştir. Bu istisnalardan birisini de Medeni Kanununun 199. maddesinde belirtilen "tasarruf yetkisinin sınırlandırılması" kenar başlığını taşıyan hüküm oluşturmaktadır. Bu istisna hükme göre:

“Ailenin ekonomik varlığının korunması veya evlilik birliğinden doğan mali bir yükümlülüğünün yerine getirilmesi gerektirdiği ölçüde, eşlerden birinin istemi üzerine hakim, belirleyeceği malvarlığı değerleriyle ilgili tasarrufların ancak onun rızasıyla yapılabileceğine karar verebilir.

Hakim bu durumda gerekli önlemleri alır.

Hakim, eşlerden birinin taşınmaz üzerinde tasarruf yetkisini kaldırır, re’sen durumun tapu kütüğüne şerh edilmesine karar verir”.

Bu maddede eşlerden birinin hukuki işlemlerine yönelik, diğer eşin talebi üzerine mahkeme kararıyla getirilen sınırlama söz konusudur. Yani bu sınırlamanın işlerlik kazanabilmesi için diğer eşin talebi üzerine verilen bir yargı kararının mevcut olması gerekmektedir.

A) DÜZENLEMENİN AMACI

Bu madde Türk Medeni Kanunu’nun 194. maddesi ile birlikte evlilikte bir krizin doğması durumunda aileyi korumaya yöneliktir. Maddenin koruyucu bir fonksiyonu vardır¹.

Yeni Medeni Kanun’da evlilik birliğinin korunması bakımından benimsenen sisteme göre, aile konutu gibi aile için büyük önem arz eden bazı malvarlığı değerleriyle ilgili tasarruf işlemleri doğrudan diğer eşin rızasına bağlanmıştır. Bunun yanında eşlerin Medeni Kanunun 199. maddesinde, aile konutu dışındaki bazı malvarlığı değerleriyle ilgili yapacakları tasarruf işlemlerinin gerekli koşulların oluşması şartıyla hakim kararı ile diğer eşin rızasına bağlanabileceği öngörülmüştür.

Düzenlemenin birinci fıkrasında hükmün konuluş amacı açıklanmaktadır. Buna göre eşlerden birinin tasarruf işlemlerinin diğer eşin rızasına bağlanmasının amacı “Ailenin ekonomik varlığının korunması veya evlilik birliğinden doğan mali bir yükümlülüğünün yerine getirilmesi” nin sağlanmasıdır.

---

¹ ÖZTAN, Bilge: Aile Hukuku, Ankara 2006, sh.226.

Maddenin konuluş amaçlarından birincisi ailenin ekonomik varlığının korunmasıdır. Ailenin ekonomik varlığı, eşlerden birinin hesapsız harcamaları, gelişigüzel tasarrufları nedeniyle tehlikeye girebilir. Mal ve gelirlerini yersiz yatırım araçlarına özgüleyen, kazanç elde edilmesi mümkün olmayan yatırımlara girişen bir eşin tutum ve davranışı aileyi gelecekte yoksul hale getirebilir. Mülkiyet ve hak sahibi olan eşin bu tür yersiz girişimleri diğer eşin ve çocukların ekonomik ve mali geleceğini tehlikeye atabilir. Yasa ailenin ekonomik geleceğini güvenceye almak ve kurtarmak amacıyla hak sahibi olan eşin tasarruf işlemlerinin geçerliliğinin diğer eşin rızasına bağlanabilmesine olanak tanımıştır².

Aşağıdaki şu hallerde ailenin ekonomik varlığının tehlikeye düşeceği kabul edilmelidir³:

- Ani ve açıklanamayan bir nedenle eşin malvarlığında azalma
- Evlilik birliği devam ederken, eşlerden birinin üçüncü kişiyle ilişki kurması ve malvarlığının o tarafa gideceği tehlikesinin ortaya çıkması
- Eşin taşınmazının veya yazlık evinin satış ilanı
- Eşin almış olduğu ödünç parayı alacaklılarına ödemek için teminat olarak kıymetli evrakını rehnetmesi
- Eşin üçüncü bir şahsa taşınmazını düşük bir bedelle satacağı hususunda söz vermesi

Maddenin konuluş amaçlarından ikincisini ‘Evlilik birliğinden doğan mali bir yükümlülüğünün yerine getirilmesi’ oluşturmaktadır. Özellikle eşler arasında uyumsuzlukların çıktığı dönemlerde eşler diğer eşe zarar vermek, nafaka veya tazminat yükümlülüğünü yerine getirmemek amacıyla muvazaalı işlemler yapabilirler, bazı hukuki işlemlere girişebilirler, devir ve temliklerde bulunabilirler. İşte kanun

² KILIÇOĞLU, Ahmet: Medeni Kanunu’ muzun Aile-Miras-Eşya Hukukuna Getirdiği Yenilikler, Ankara, 2004, sh. 67.

³ ÖZTAN, sh. 227.

koyucu bu gibi durumlarda diğer eşin karşı karşıya kaldığı tehlikenin bertaraf edilebilmesi için 199. madde ile eşlerin malları üzerindeki tasarruf yetkilerinin diğer eşin rızasına bağlanabileceğini kabul etmiştir.

Türk Medeni Kanunu'nun 199. maddesi, evliliğin genel hükümleri arasında yer aldığından eşler arasındaki mal rejimi ne olursa olsun uygulanabilecektir. Buna göre, bu hüküm eşler arasında yasal mal rejimi olarak 'edinilmiş mallara katılma rejimi' nin benimsendiği durumlarda da uygulama bulmaktadır.

Eşin yeterli teminat vermesi halinde, 199. maddede öngörülen tasarruf yetkisinin sınırlanması durumu söz konusu olmaz⁴. Zira madde ailenin ekonomik varlığının tehlikeye düşeceğinden veya evlilik birliğinden doğan mali bir yükümlülüğün yerine getirilmeyeceğinden korkulduğu için düzenlenmiştir.

Medeni Kanunun 199. maddesi evlilik birliğinin korunmasıyla ilgili genel bir hüküm niteliğindedir. Yasada eşlerin ekonomik geleceği ve mali yükümlülükleriyle ilgili özel bir hükmün bulunduğu hallerde 199. maddeye gerek kalmayacaktır. Örneğin Medeni Kanunun 194. maddesi ile, aile konutu ile ilgili olarak özel bir hüküm getirilmiştir. Bu hükme göre eşler aile konutu ile ilgili devir ve konut üzerindeki hak sınırlayıcı öteki işlemleri diğer eşin rızası olmaksızın yapamaz. Yani, Medeni Kanunun 194. maddesi, aile konutu için öngörülmüş özel bir güvence hükmüdür; aile konutu ile ilgili işlemlerde açıkça diğer eşin rızası aranır. Oysa Medeni Kanunun 199. maddesi, genel bir tasarruf yetkisi sınırlaması niteliğindedir. Bu hüküm kapsamındaki taşınmazlar aile konutu dışındaki taşınmazlardır. Eğer bir taşınmaz aile konutu olarak özgülenmiş ve kullanılıyor ise bu durumda 194. madde uygulama alanı bulacaktır.

B) DÜZENLEMENİN UYGULANMA KOŞULLARI

Medeni Kanunun 199. maddesi gerek eşlerin birlikte yaşantısının devam ettiği süre içinde gerekse eşlerin ayrı yaşadıkları dönemde

---

⁴ÖZTAN, sh. 226 (ayrıca bakınız dpn. 397'de anılan yazarlar).

uygulanabilen bir hükümdür. Bunun dışında bu madde ile getirilen tedbir hükümleri özellikle ayrılık ve boşanma davalarında uygulanabilir, yani ortak yaşamın devam etmesi zorunlu değildir. Özellikle boşanma davası açılması durumunda Medeni Kanunun 169. maddesinde belirtilen geçici önlemleri alma yetkisi kapsamında 199. maddesi de uygulama alanı bulur⁵.

1)MAL VEYA HAK SAHİBİ EŞİN VARLIĞI

Medeni Kanunun 199. maddesi öncelikle eşlerden birinin bir mal veya hak sahibi olmasını zorunlu kılar. Ailenin ekonomik geleceği kapsamında güvence altına alınması gereken bir mal veya hak mevcut değilse, yapılacak bir tasarruf söz konusu olamayacağından bunun sınırlandırılması sorunu da gündeme gelmeyecektir.

2)MAL VEYA HAK SAHİBİ EŞİN TASARRUFLARDA BULUNMA TEHLİKESİNİN MEVCUT OLMASI

Medeni Kanunun 199. maddesi tasarruf tehlikesine karşı güvence oluşturmaktadır. Mal veya hak sahibi olan eş işlem yapmasını diğer eşin rızasına bağlı tutan bir yargı kararı mevcut değilken malvarlığı üzerinde, genel bir hüküm olan Medeni Kanunun 193. maddesi ile edinilmiş mallara katılma rejiminde de 223. maddesinin 1. fıkrası gereğince dilediği gibi tasarrufta bulunabilir. Yapılmış olan tasarruf işlemleri Medeni Kanunun 199. maddesinden etkilenmezler. Ancak yapılmış olan tasarruf işlemi muvazaanın koşullarını içermekte ise muvazaaya ilişkin içtihatlar ve Borçlar Kanununun 18. maddesinden hareketle ya da koşulları mevcut ise İcra İflas Kanununun 227 vd. hükümlerine göre iptal edilebilir. Bu açıklamalara göre Medeni Kanunun 199. maddesi tasarruf tehlikesine karşı uygulanabilen bir hüküm getirmiş bulunmaktadır.Örneğin; Koca B, karısı A' dan ayrı yaşamaya karar vermiş ve yakın bir tarihte boşanacağını düşünerek kıymetli bir tarlasını yakın bir arkadaşı C' ye

⁵ KILIÇOĞLU, sh. 68 (ayrıca bakınız dpn. 36'da anılan yazarlar) ; AYAN, Serkan: Evlilik Birliğinin Korunması(Türkiye Barolar Birliği Yayınları), Ankara, 2004,sh. 258; GÜMÜŞ, Mustafa Alper; Türk Medeni Kanunu'nun Getirdiği Yeni Şerhler, Ankara, 2003, sh. 71.

satma girişiminde ya da satış vaa­dinde bulunmuştur ya da B bankadaki vadeli hesabını vadesi yakın olduğu halde bozarak parasını kaçı­rıp gizlemeyi planlamıştır. A mahkemeye başvurarak arsa ile ilgili satışın ya da bankadaki vadeli hesabın bozulup paranın çekilmesinin rızası koşuluna bağlanmasını talep edebilir. Tasarruf yetkisinin diğer eşin rızasına bağlı tutulduğu malvarlığı değerleri her türlü malvarlığı değeri olabilir. Bunlar ev eşyası, otomobil, banka hesabı, aile konutu dışındaki taşınmazlar, hisse senetleri yatırım fonları olabilir⁶.

3) AİLENİN EKONOMİK VARLIĞININ veya EŞİN EVLİLİK BİRLİĞİNDEN DOĞAN MALİ BİR YÜKÜMLÜLÜĞÜNÜ YERİNE GETİRMESİNİN TEHLİKEDE OLMASI

Kanun hakimin tasarruf yetkisi kısıtlamasına karar verebilmesi için iki seçimlik şart öngörmüştür⁷. Medeni Kanunun 199. maddesinin uygulanabilmesi için bu iki seçimlik şarttan birinin ve diğer koşulların gerçekleşmesi yeterlidir. Ailenin ekonomik varlığının veya eşin mali yükümlülüğünü yerine getirmesinin tehlikede bulunmadığı hallerde 199. maddedeki önleme gereksinim doğmayacaktır. Böyle bir tehlike yoksa Medeni Kanunun 193. maddesi ile getirilen kuraldan sapmayı gerektiren bir durumdan söz edilemez. O halde Medeni Kanunun 199. maddesi bir kural hüküm değil, istisnadır. İstisnalar ancak sıkı koşullar içinde ve dar yorumlanmalıdır. İstisnaların genişletilmesi kuralı istisna haline dönüştürür⁸.

Kanunda öngörülen seçimlik şartlardan birincisi ailenin ekonomik varlığının tehlikeye düşmesi durumudur. Öncelikle bu tehlikenin birtakım istem dışı, dış faktörler aracılığıyla değil, eşlerin bilinçli davranışları sonucu ortaya çıkması gerekir. Ailenin ekonomik varlığının tehlikeye düşmesi durumuna örnek olarak; eşlerden birinin gelişigüzel, gereksiz, yersiz harcamalarda bulunması veya tüm gelirini kumarda kaybetmeye başlaması gösterilebilir. Aynı şekilde ev eşyalarının evden

⁶ KILIÇOĞLU, sh. 69.

⁷ PARLAK, Şafak: Eşlerin Hukuksal İşlemleri, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Ankara, 2007, sh. 185.

⁸ KILIÇOĞLU, sh. 70.

uzaklaştırılması, mevcut ticari işletmelerin gerekçesiz kapatılması, ticari veya mesleki işletmelerin uygun karşılık alınmaksızın elden çıkarılmaya başlanması, ailenin geleceği için yapılmış yatırımların hızlıca paraya çevrilmesi, ani ve sebebi açıklanamayan malvarlığı azalmaları ailenin ekonomik varlığının tehlikede olduğu durumlara örnek gösterilebilir⁹. Uygulamada bu tür nedenlerle ailenin ekonomik varlığının korunması için tedbir istemli açılan davaların çokluğu dikkat çekmektedir¹⁰.

Medeni Kanununun 199. maddesinin ikinci alternatif şartı, evlilik birliğinden doğan mali yükümlülüğün yerine getirilmemesi durumudur. Eş, evlilik birliğinin kendisine yüklediği mali ödevleri yerine getirmiyorsa ya da onun tutum ve davranışlarından bu yükümlülüğünü yerine getirmekten kaçınacağı sonucuna ulaşıyorsa, diğer eş hakimden bu eşin bazı malvarlığı değerleri ile ilgili tasarrufların geçerliliğinin kendi rızasına bağlanmasını talep edebilir. Evlilik birliğinden doğmayan mali yükümlülüklerin yerine getirilmesinin söz konusu olduğu durumlarda bu hüküm işlerlik kazanamaz.

Ailenin ekonomik varlığını tehlikeye sokan olaylar aynı zamanda eşin mali yükümlülüğünü yerine getirmesini de tehlikeye sokar. Bu nedenle ailenin ekonomik varlığının tehlikeye sokulduğunun kanıtlandığı haller aynı zamanda eşin mali yükümlülüğünü yerine getirmemesi tehlikesini de içerir. Ancak ailenin ekonomik varlığını tehlikeye sokmayan bir olayın eşin mali yükümlülüğünü yerine getirmesini tehlikeye sokması olanaklıdır. Bir eşin diğerine karşı mali yükümlülüğünü yerine getirmesini tehlikeye sokan tasarrufları, evlilik birliğinin devamı süresince mevcut mali yükümlülüklerle ilgi olabileceği

⁹ GÜMÜŞ, sh. 73; Ayan, sh. 259.

¹⁰ Yargıtay 2. Hukuk Dairesi, 09.05.2005 T.,E. 4987 K. 7494: '... Olayları açıklamak taraflara, hukuki değerlendirme taraflara aittir. Davacı dilekçesinde ayrı konut yanında nafaka ve ayrıca ailenin ekonomik varlığının korunması için tedbir isteminde de bulunmuştur. (TMK. md. 186,194,197, 199, 4787 S.K. md. 6)

Taraf delillerinin toplanması, delillerin bu çerçevede değerlendirilmesi ve sonucuna göre bir karar verilmesi gerekirken yazılı şekilde hüküm kurulması usul ve yasaya aykırı bulunmuştur...'(GENÇCAN, Ömer Uğur; 4721 s. Türk Medeni Kanunu, Bilimsel Açıklama- İctihat-İlgili Mevzuat,2007,sh. 1797).

gibi, evlilik birliğinin sona ermesi halinde mal rejimleri nedeniyle doğacak mali yükümlülükleriyle de ilgili olabilir. Bu durum özellikle edinilmiş mallara katılma rejiminde önem taşır. Diğer eşin katılma alacağını ihlal etmek üzere gelişigüzel tasarruflarda bulunan eşin tasarruf yetkisi bu nedenle diğer eşin rızasına bağlanabilir¹¹. Aynı şekilde Medeni Kanununun 197. maddesine göre ayrı yaşama hakkı bulunan ve hakim tarafından kendisine parasal katkıda bulunulmasına karar verilen eş, diğer eş bu yükümlülüğünü yerine getirmese tasarruf yetkisinin kısıtlanması yönünde istemde bulunabilir¹². Yine boşanma davası sonunda elde edilebilecek tazminat ve yoksulluk nafakasının güvence altına alınmasını sağlamak amacıyla da Medeni Kanununun 199. maddesi uygulanabilir¹³. Çünkü madde gerekçesinde de belirtildiği gibi çoğu olaylarda ayrılık ve boşanmaya kararlı olan koca, sırf kadına nafaka veya tazminat ödememek için mevcut mallarını başkalarına devretme yoluna gitmekte, nafaka veya tazminat hükmü alan kadın, kocadan icra yoluyla herhangi bir tahsilât yapamamaktadır. Bu hüküm sayesinde hakim, eşlerin tasarruf yetkisinin sınırlandırılmasına yönelik önlem niteliğinde olmak üzere, bu tür tasarrufların diğer eşin rızasına bağlı olduğuna karar verebilecektir.

Doktrinde salt evlilik birliğinin giderlerine katılma yükümlülüğünün ihlal edilmesi durumunda, ailenin ekonomik temellerinin tehlike altında olması dışında, doğrudan Medeni Kanununun 199. maddesinin uygulanamayacağı, öncelikle eşlerin evlilik birliğine yapacakları katkının yine aynı kanununun 196. veya 197. maddelerine göre hakim tarafından

---

¹¹ KILIÇOĞLU, sh. 70.

¹² AYAN, sh. 262; DURAL/OĞUZ/GÜMÜŞ, Türk Özel Hukuku C. III, Aile Hukuku, İstanbul, 2005, sh. 278; GÜMÜŞ, sh. 74; PARLAK, sh. 189.

¹³ Yargıtay 2. Hukuk Dairesi, 16.06.2004 T. , E. 6434 K. 7970 (2004/1111) Dosyadaki yazılara, kararın dayandığı delillerle kanuni geciktirici sebeplere ve özellikle taşınmaz ve para üzerinde Medeni Kanunu'nun 197 ve 199. maddeleri dikkate alınarak ailenin birliğinin devamı ve özellikle nafakaların tahsilini sağlamak üzere tedbir konulmuş olmasına ve davacının mal ayrılığına geçilmesi yönünde bir isteğinin de bulunmamasına göre tarafların aşağıdaki bent kapsamı dışında kalan temyiz itirazları yersizdir....'(GENÇCAN, sh. 1798).

belirlenmiş olması gerektiği savunulmaktadır¹⁴. Bu görüşe eşlerin evlilik birliğine yapmaları gereken parasal katkı hakim tarafından belirlenmemişse, bu yükümlülüğe aykırı davranılması durumunda Medeni Kanununun 199. maddesi uygulanmaz. Ama öğretide bu görüşün aksi de savunulmaktadır. Kanımızca daha uygun olan söz konusu görüşe göre ise¹⁵, 199. maddenin uygulanabilmesinin ön koşulu olarak eşlerin evlilik birliğine yapacakları parasal katkının belirlenmiş olmasını aramanın kanuna aykırı bir yorum olacağı, bunun evlilik birliğinin korunmasına ilişkin hükümlerin gerektirdiği sürati engelleyeceği ileri sürülmektedir.

Mahkemeden, mal veya hak sahibi eşin tasarruf özgürlüğünü sınırlandırıp bu işlemlerin geçerliliğinin kendi rızasına bağlanmasını isteyen eş, bunun koşullarını yani mal veya hak sahibi eşin ailenin ekonomik varlığını veya evlilik birliğinden doğan mali yükümlülüklerini yerine getirmeme tehlikesini kanıtlamalıdır¹⁶. Ancak başvuruda bulunan eşten yakın veya çok ciddi bir tehlikeyi kanıtlaması beklenmemelidir. Bu konuda inandırıcı kanıtların getirilmesi yeterli sayılmalıdır¹⁷; hakim muhtemel bir tehlikenin varlığına inanmalıdır¹⁸. Eşler arasında güven

¹⁴ DURAL/OĞUZ/GÜMÜŞ, sh. 278; GÜMÜŞ, sh. 74; AYAN, sh. 261; DOĞAN, sh. 102; ÖKTEM, Seda: Aile Birliğinde Eşlerin Tasarruf Yetkisinin Kısıtlanması, Türkiye Barolar Birliği Dergisi, Yıl:19, Sayı: 67, 2006, sh. 323-324.

¹⁵ PARLAK, sh. 189.

¹⁶ Yargıtay 2. Hukuk Dairesi , 27.04.2005 T. , E.5719 K. 6864, ‘...Toplanan delillerden; kocanın (davalının) 6446 ada 1 parselin sahibi olduğu, kat karşılığı inşaat sözleşmesi yaptığı, buradan elde ettiği bağımsız bölümlerden bir tam bir yarım daire ile iki dükkanı üzerinde bıraktığı, diğerlerini çocuklarına eşit şekilde verdiği anlaşılmaktadır. Bu taşınmazlar dışında, Mersin Tapu Sicil Müdürlüğünün 27.05.2004 tarihli yazılarından da anlaşıldığı gibi on altı parça hisseli taşınmazın bulunduğu da sabittir.

Davacıya 400000000 lira nafaka takdiri yapılmıştır. Davacının aileyi ekonomik çöküntüye sokacak davranışı ispat edilmemiştir. Evlilik birliği devam ettiğine göre güvence altına alınması gereken hükmedilen nafaka ve ileriki yıllardaki artış miktarı olmalıdır. Mahkemece; gerektiğinde bilirkişiden de görüş alınarak tedbir konulan on altı parça taşınmazın davalıya isabet edecek kısmı ile davalının diğer taşınmazların değeri denetimine imkan verecek şekilde belirlenmesi ve tasarrufun bu ölçüde sınırlandırılması gerekir. Açıklanan husus üzerinde durulmadan yazılı şekilde karar verilmesi yerinde değildir’(GENÇCAN, sh. 1797).

¹⁷ KILIÇOĞLU, sh. 70,(ayrıca bakınız dpn. 38’de anılan yazarlar).

¹⁸ ÖZTAN, sh. 226.

unsurunun zedelendiği hallerde, malvarlığı değerlerinde tasarruf işlemleri genellikle gizlice yapılır. Bu durumda başvuruda bulunan eşin güven unsurunun zedelendiğini, diğer eşin kendisinden gizlice ve habersiz işlemler yapmaya başladığını kanıtlaması ile yetinilebilir.

Bu iki seçimli şartın uygulanabilmesi için herhangi bir zararın doğmuş olması gerekmez. Önemli olan ailenin ekonomik varlığının ya da eşlerden birinin evlilik birliğinden doğan mali bir yükümlülüğünü yerine getirmesinin tehlikeye düşmüş olmasıdır. Eşlerin hukuki işlem özgürlüğünün yasal bir istisnası olan Medeni Kanununun 199. maddesinin ancak bir tehlike durumunda uygulanması gerekir. Mesela eşlerden birinin yurt dışına kaçma hazırlıkları yapması durumunda, diğer eş, kaçma hazırlıkları içinde olan eşin bazı malvarlığı değerleri ile ilgili tasarruf işlemlerinin, kendi rızasına bağlanmasını isteyebilir. Çünkü bu durumda kaçma hazırlıklarına başlayan eşin, evlilik birliğinden doğan mali yükümlülüğünü yerine getirmeyeceği de anlaşılmaktadır¹⁹.

4)EŞLERDEN BİRİNİN HAKİMDEN ÖNLEM ALINMASINI TALEP ETMESİ

Türk Medeni Kanunu'nun 199. maddesinin uygulanabilmesi yani eşin belirli malvarlığı değerleri ile ilgili olarak tasarruf yetkisinin sınırlandırılabilmesi, bu malvarlığı değerleriyle ilgili tasarruf işlemlerinin geçerliliğinin diğer eşin rızasına bağlanabilmesi için eşlerden birinin mutlaka hakimden bu yönde istemde bulunması gereklidir. Aksi takdirde hakim re'sen bu hükmü uygulayamaz. Tasarruf yetkisinin sınırlandırılması bu konuda açılmış bir dava ile olanaklıdır²⁰.

Boşanma davası açıldığında gerekli önlemleri kendiliğinden alma yetkisine sahip olan hakim, 199. maddenin açık düzenlemesi karşısında

¹⁹ AYAN, sh. 262.

²⁰ Yargıtay 2. Hukuk Dairesi, 27.01.2005 T. , E. 15883 K. 869 : '.....Davalı kadın oturulan konutun aile konutu olduğuna dair şerh verilmesini ve davacının tasarruf yetkisinin sınırlandırılmasını istemiştir. Bu konularda harcı verilerek açılmış bir dava ve karşı dava bulunmamaktadır. Mahkemece bu hususlarda karar verilmesine yer olmadığı şeklinde karar verilmesi gerekirken yazılı şekilde karar verilmesi usul ve yasaya aykırı olup bozmayı gerektirmiştir...' (GENÇCAN, sh. 1797).

ancak eşlerden birinin talebiyle diğer eşin tasarruf yetkisini sınırlandırabilecektir. Bu sebeple, Medeni Kanunun 169. maddesi gereğince boşanma davası sırasındaki önlemlerin re' sen alınması kuralı eşlerin tasarruf yetkilerinin sınırlandırılması önlemi için etkili olmaz²¹.

C. RIZANIN ALINMASININ GÜVENCESİ

(TMK. MD. 199 f. II-III)

Koruma talep eden eşin talebi üzerine hakimin yapacağı yargılama sonrası vereceği karar ile diğer eşin sahibi olduğu belirli malvarlığı değerleri üzerindeki tasarruf yetkisi sınırlanır. Buna göre, hakimin üzerindeki tasarruf yetkisini sınırladığı belirli malvarlığı değeri üzerinde hak sahibi eşin tasarrufu ancak diğer eşin izni ile olanaklıdır²². İzin, bir hukuksal işlemdeki değil, tasarruf yetkisindeki eksikliği giderici bir tamamlayıcı olgudur. İzin verilmeden yapılan tasarruf işlemi geçersiz olup, söz konusu geçersizlik kendine özgü, butlan benzeri fakat “askıda” bir geçersizliktir²³. Bu bağlamda, işlem, işlem tarafı eşi ve üçüncü kişiyi bağlamaz. Söz konusu tasarruf işlemi, tasarruf yetkisine ilişkin eksikliği giderici icazetin verilmesiyle işlem başından itibaren ve tam olarak geçerli hale gelir. Fakat Borçlar Kanununun 38. maddesinin kıyasen uygulanması sonucu verilecek uygun bir süre içerisinde, diğer eşten izin alınamamışsa, süre dolduktan sonra verilecek olan izin, işlemdeki eksikliği artık gidermez ve işlem, sürenin dolduğu tarihten itibaren ve ex tunc (geçmişe etkili olarak) “ kesin” geçersiz hale gelir²⁴.

Medeni Kanununun 199. maddesi, hakime eşin tasarruf yetkisini sınırlandırılmasına ek olarak bu konuda gerekli gördüğü hallerde çeşitli

²¹ AYAN, sh. 263; PARLAK, sh. 191, ÖKTEM, sh. 325.

²² GÜMÜŞ, Mustafa Alper, Teoride ve Uygulamada Evliliğin Genel Hükümleri ve Mal Rejimleri (TMK. m. 185 – 281), İstanbul, 2008, sh. 194.

²³ DURAL/ ÖĞÜZ/GÜMÜŞ, sh. 281; GÜMÜŞ, Teoride ve Uygulamada Evliliğin Genel Hükümleri ve Mal Rejimleri, sh. 195.

Askıda geçersizlik; kurucu unsurları ve geçerlilik gerekleri mevcut olan ve bu nedenle de geçerli sayılan bir işlemin, hukuki sonuçlarını doğurması için tamamlayıcı bir dış olgunun sonradan gerçekleşmesine bağlanmasıdır. Burada, eksik olan işlemin tamamlanması aranır.

²⁴ KILIÇOĞLU, sh. 34; GÜMÜŞ, sh. 95; DURAL/ÖĞÜZ/GÜMÜŞ, sh. 281.

önlemleri alma yetkisi de vermiştir. Burada Hukuk Usulü Muhakemeleri Kanununun 101. maddesi ve devamı hükümlerinde yer alan ihtiyati tedbirin özel bir uygulaması söz konusudur. Buna göre tasarruf yetkisinin sınırlandırılmasına ilişkin talebin mahkemeye intikal etmesi üzerine, davacının talebi yönünde hakim ikinci ve üçüncü fıkradaki önlemlere karar verebilecektir. Yasa koyucu Medeni Kanunun 199. maddesinin birinci fıkrası ile ana önlem olarak tasarruf yetkisi sınırlamasını kabul etmiş, maddenin diğer fıkralarında ise bu ana önlemin istenilen sonuca ulaşmasını sağlamak, daha da etkili hale getirmek için destekleyici önlemlerin alınması hususunda hakime yetki vermiştir.

1) Genel Olarak Gerekli Önlemlerin Alınması

“Hakim, eşlerden birinin bir malvarlığı değeri üzerindeki tasarruf yetkisini sınırlarsa, o taktirde gerekli tüm önlemleri alır”. (TMK. md. 199/ II)

Medeni Kanun’un 199. maddesine göre, eşlerin her türlü malvarlığı değeri üzerindeki tasarruf yetkisi sınırlandırılabilir. Maddenin uygulama alanı geniş olduğu için, alınacak önlemin niteliği de üzerinde tasarruf yetkisi sınırlanan malvarlığı değerinin türüne göre değişebilir. Bu önlemler; üçüncü kişilerin hak sahibi eşe ödemede bulunmasına yasak getirilmesi, taşınırın veya kıymetli evrakların mahkemeye veya bir bankaya saklanmak üzere tevdi edilmesi, eşin borç altına girmesinin yasaklanması²⁵, bir ticari işletme üzerindeki tasarruf yetkisinin sınırlandırılması durumunda ticaret sicil müdürlüğüne, bir motorlu araç üzerindeki tasarruf işlemlerinin diğer eşin rızasına bağlanması durumunda ise, trafik sicil müdürlüğüne gerekli bildirim yapılması gibi alınan sınırlandırma kararının etkisini arttırıcı önlemler olabilir.

Doktrinde bir görüş²⁶ bu önlemler arasında eşin başkasının borcu için garanti vermesinin veya kefil olmasının yasaklanmasını da kabul

²⁵ KILIÇOĞLU, sh. 71, (ayrıca bakınız dpn. 40’da anılan yazarlar).

²⁶ KILIÇOĞLU, sh. 71; BARLAS, Nami : Yeni Türk Medeni Kanunu Hükümleri Çerçevesinde Eşler Arası Hukuki İşlem Özgürlüğü ve Sınırları, Prof.Dr. Necip Kocayusufpaşaoğlu İçin Armağan, 2004, sh. 135.

etmektedir. Bir diğer görüşe göre²⁷ ise, Medeni Kanununun 199. maddesi gereğince öngörülen tedbirlerin sadece ve doğrudan belirli malvarlığı değerleriyle ilgili tasarruf işlemlerine ilişkin olması dolayısıyla hakim eşin bir başkasının borcu için garanti vermesini veya kefil olmasını sınırlayamaz; onu, bu sözleşmeleri yapmaktan men edemez. Kanımızca Medeni Kanununun 199. maddesinin amacı, ailenin ekonomik varlığını korumak veya eşin evlilik birliğinden doğan mali bir yükümlülüğünü yerine getirmesini sağlamak olduğundan, eşin bir başkasının borcu için garanti vermesinin veya kefil olmasının bu amacı tehlikeye düşürebileceği durumlarda hakim, eşi bu yetkiden men edebilecek önlemleri alabilmelidir.

2) Tapu Kütüğüne Şerh Verilmesi

Hakim eşlerden birinin taşınmazı üzerindeki tasarruf yetkisini kaldırırrsa, re' sen durumun tapu kütüğüne şerh edilmesine karar verir (TMK. md. 199/III).Görüldüğü gibi bu fıkra hükmü sadece taşınmazlarla ilgili taşınmazlarla ilgili tasarruf işlemlerinin diğer eşin rızasına bağlı tutulduğu durumlar için söz konusudur. Hakim böyle bir önlemin alınmasını uygun gördüğünde tapu sicil müdürlüğüne gerekli bildirim yapar.

Taşınmaz dışındaki malvarlığı değerleri ile ilgili olan hukuki işlemler için yasa koyucu bir önceki fıkra da 'hakim gerekli önlemleri alır' ifadesiyle hakime çok genel bir yetki tanıdığı halde, hukuki işlemin konusu taşınmaz olduğunda, üçüncü fıkra da özel bir önlem getirmiştir.

D. HÜKÜM VE SONUÇLARI

Yukarıda açıkladığımız koşulların mevcut olması halinde hakim eşin kendi malvarlığı üzerinde diğer eşin rızası olmadıkça tasarrufta bulunamayacağına karar verebilir. Ancak tasarruf yetkisinin kaldırılması eşin tüm malvarlığı için öngörülemez. Zira yasa koyucu Medeni Kanununun 199. maddesinde , 'belirleyeceği malvarlığı değerleri ile ilgili' ifadesine yer vererek hakime bu rıza koşulunun hangi malvarlığı değerleri ile ilgili

²⁷ DURAL/OĞUZ/GÜMÜŞ, sh. 282; PARLAK, sh. 199 vd.

olduğunu kararında belirtme görevi vermiştir. Nitekim Yargıtay kararlarında da tasarruf yetkisi sınırlamasına konu olacak malvarlığı değerlerinin hakim tarafından belirlenmesi ve bunun kararda da ayrı ayrı gösterilmesi gerektiği vurgulanmıştır²⁸. Yasaklama sadece belirli malvarlığı değerlerine ilişkin olarak verilebilir. Hakim hangi mallar için eşin tasarruf yetkisini sınırlayacağını her olayın özelliğine göre belirler. Eşin tasarruf yetkisinin kaldırıldığı mallar üzerinde tasarrufta bulunabilmesi ancak diğer eşin o işleme rızasını açıklamasıyla mümkündür. Aksi takdirde bu işlem geçersiz sayılır.

Mahkeme kararıyla bir eşin yapacağı hukuki işlemin diğer eşin rızasına bağlı tutulması eşin hukuki işlem ehliyetine getirilmiş olan bir sınırlama değildir. Bu kararla eşin hukuki işlem ehliyeti sınırlandırılmış olmaz, sadece karara konu olan işlemin yapılabilmesi diğer eşin rızası koşuluna bağlanmaktadır. Örneğin; A' nın X bankasındaki hesabıyla ilgili yapacağı işlemlerin yasaklanmasına değil, bu işlemlerin ancak diğer eşin rızasıyla mümkün olacağına karar verilebilecektir²⁹. Maddede geçen 'tasarruf'tan kasıt, tasarruf işlemleridir. Hakimin belirlediği malvarlığı değerleri üzerindeki tasarruf yetkisi diğer eşin rızasına bağlanan eş, bu rızayı almadan, bu mallar üzerinde hiçbir tasarruf işlemi yapamaz. Bu nedenle Medeni Kanununun 199. maddesi bir fiil ehliyeti sınırlaması niteliğinde olmaktan çok, bir tasarruf yetkisi sınırlaması niteliğindedir. Dolayısıyla hakimin eşlerin borçlandırıcı işlemlerini diğer eşin rızasına bağlaması mümkün değildir. Mesela; mülkiyetin devri, ipotek tesisi, sınırlı ayni hakkın terkini, alacak hakkının devri veya bu haktan feragat

²⁸ Yargıtay 2. Hukuk Dairesi, 30.05.2005 T. , E.5879 K. 8355 : ' ..... O halde mahkemece yapılacak iş, ailenin ekonomik varlığının korunması veya evlilik birliğinden doğan mali yükümlülüğün yerine getirilmemesi ile ilgili değerleri, taşınmazların ada, parsel numaralarını ve buldukları yerleri davacıya açıklattırmak, bu surette Yargıtay denetimine de imkan verecek şekilde diğer eşin rızasıyla yapılacak tasarruflarla ilgili malvarlığı değerlerini belirlemek ve bunları infazda tereddüde yer vermeyecek şekilde, kararda ve hüküm fıkrasında göstermek, davalı eşin taşınmaz veya taşınmazlar üzerinde tasarruf yetkisini kaldırırca, bu taşınmazlarda ada ve parsel numaralarını ayrı ayrı göstererek kendiliğinden tapu kütüğüne şerhine karar vermekten ibarettir. Bu yön gösterilmeden eksik araştırma ve inceleme ile yazılı şekilde ve birlikte tasarruf koşuluna bağlı hüküm kurulması bozmayı gerektirmiştir.....'(GENÇCAN,sh. 1796).

²⁹ KILIÇOĞLU, sh. 73.

edilmesi, üçüncü kişi yararına sınırlı aynı hak kurulması gibi işlemler birer tasarruf işlemi olması nedeniyle, hakim kararıyla diğer eşin rızasına bağlanabilir³⁰. Ayrıca teknik anlamda tasarruf işlemi olmasa da, eşlerden birinin bankadaki hesabı üzerinde tek başına işlem yapmasının yasaklanması da 199. madde kapsamında alınabilecek bir önlemdir³¹.

Mahkeme kararıyla diğer eşin rızasına bağlanan hukuki işlem, bu rıza alınmadan yapılmış ise geçersizdir. Ancak yapılmış olan böyle bir işleme sonradan rıza vermek de mümkündür. Fakat bu durumda, hukuki güvenlik nedeniyle sonradan verilecek rıza için aranan süre uzun değil, kısa olmalıdır. Rızaya muhtaç eşin yaptığı hukuki işlemin diğer tarafı ona bir süre tanıyarak eşinin rızasını temin etmesini talep edebilir³².

Eşin tasarruf yetkisinin sınırlanması, belli mallar üzerinde cebri icranın olmayacağı anlamına gelmez. Mesela; kıymetli evrak üzerinde eşin tek başına tasarruf edemeyeceği öngörülse bile, eş, bunları teminat olarak gösterip bankadan kredi almış ve krediyi ödememişse rehin paraya çevrilir. Tabii ki eş bu krediyi tasarruf yetkisi sınırlanmadan önce almış olmalıdır³³.

Medeni Kanunun 199. maddesinin birinci fıkrası ile aile konutuna ilişkin 194. maddesi karşılaştırıldığında, aralarında bir paralellik olduğu göze çarpmaktadır. Zira tasarruf yetkisi her iki maddede de hakim değil diğer eşin rızasına bağlanmaktadır. Fakat, 194. madde gereğince bu durum kendiliğinden gerçekleşirken, 199. maddeye göre hakim kararına üzerine gerçekleşmektedir. Ayrıca Medeni Kanunun 199. maddesinin birinci fıkrası, mahkeme kararıyla diğer eşin rızasına bağlanan hukuki işlemlerde aranan rıza için, 194. maddesinin birinci fıkrasından farklı olarak ‘açık’ olma koşuluna yer vermemiştir. 194. madde diğer eşin rızasının ‘açık’ olması koşulunu aradığı halde, 199/I hükmü bu koşula yer vermemek suretiyle diğer eşin vereceği rızanın açık veya örtülü

³⁰ AYAN, sh. 266; BARLAS, sh. 135.

³¹ AYAN, sh. 266, dph. 239; GÜMÜŞ, sh. 81.

³² KILIÇOĞLU, sh. 73, (ayrıca bakınız dph. 44’de anılan yazarlar).

³³ ÖZTAN, sh. 227, (ayrıca bakınız dph. 401’de anılan yazarlar).

olabilmesine olanak tanımıştır³⁴. Ancak tapuda yapılacak tasarruf işlemlerinde tapu memuru bu rızayı yazılı olarak almak zorundadır. Öte yandan Medeni Kanununun 194. maddesinin ikinci fıkrasında yer alan hükme benzer bir kural aynı kanununun 199. maddesinde öngörülmemesine rağmen, rızayı sağlayamayan eşin de anılan hükmün kıyas yoluyla uygulanması sonucu hakimin müdahalesini isteyebileceği kabul edilmelidir³⁵. Bir diğer ifade ile, rızasına başvurulmuş eş haklı bir neden olmaksızın bu rızayı vermediği takdirde, aile konutuna ilişkin 194. maddenin ikinci fıkrasında olduğu gibi, yargıca başvurmak olanaklıdır. Mahkeme bu rızanın verilmemesinin haklı bir nedeni olmadığına karar verirse, hak sahibi eşe bu işlemi yapma yetkisi verebilecektir.

Tasarruf yetkisine getirilen sınırlandırmanın süresiyle ilgili olarak yasada bir hüküm mevcut değildir. Ancak yasada bu yönde bir hüküm bulunmamasına rağmen hükmün konuluş amacından hareketle sınırlandırmanın belirli süreyle sınırlı olması gerektiği savunulmaktadır. Bunun sonucu olarak tasarruf yetkisinin sınırlandırılmasına ilişkin kararın hangi malvarlığı değeriyle ilgili ve hangi süreye ilişkin olduğu belirtilmelidir. Yani “gerektirdiği ölçüde” sınırlama yapılmalıdır³⁶. Öte yandan bu madde, eşler arasındaki her aile uyuşmazlığında değil, ancak bir eşin malvarlıksal yararlarının ağır ve ciddi biçimde tehdit altında bulunduğu hallerde uygulanabilen bir maddedir³⁷.

³⁴ KILIÇOĞLU, sh. 72, (ayrıca bakınız dpn. 41’de anılan yazarlar); PARLAK, sh. 196; BARLAS, sh. 134.

³⁵ AYAN, sh. 267; GÜMÜŞ, sh. 71, dpn. 158, sh. 83; KILIÇOĞLU, sh. 74.

³⁶ Yargıtay 2. Hukuk Dairesi, 09.05.2006 T. ,E. 19253 K. 7175: ‘...Toplanan delillerden; davalının 10 yıl önce karısını ve çocuklarını terk ederek Alaplı ilçesinde bir başka kadınla beraber yaşadığı, kredi kartı borcu yüzünden dükkanını sattığı ve kredi kartı borçlarını faizleri nedeniyle ödeyemez hale geldiği anlaşılmaktadır. Mahkemece; davalı adına kayıtlı, bir kısmı tam bir kısmı hisseli olan 47 parça taşınmaz üzerindeki davalının tasarrufunun davacı eşin rızasına bağlı tutulmasına, bu suretle davalının bu taşınmazlardaki tasarruf yetkisinin sınırlandırılmasına karar vermiştir. Dava konusu taşınmazlardaki davalı kocanın paylarının değerleri tespit edilerek ailenin ekonomik varlığının korunması veya evlilik birliğinden doğan mali bir yükümlülüğün yerine getirilmesinin gerektirdiği ölçüde sınırlama yapılması gerekirken tüm taşınmazlardaki tasarruf yetkisinin sınırlandırılması doğru görülmemiştir...’(GENÇCAN, sh. 1795).

³⁷ KILIÇOĞLU, sh. 72.

Maddenin üçüncü fıkrası ile taşınmazlarla ilgili olarak özel bir önlem getirilmiştir. Buna göre hakim, eşlerden birinin taşınmazı üzerinde tasarruf yetkisini kaldırırca re'sen durumun tapu kütüğüne şerh edilmesine karar verir. Bu hüküm sadece taşınmazlarla ilgilidir. Ama bu hükümdeki taşınmazlardan kasıt aile konutu dışında kalan taşınmazlardır. Çünkü bir taşınmaz aile konutu olarak kullanılıyor ise bu taşınmaz Medeni Kanunun 199. maddesi kapsamında değil 194. maddesi dâhilinde korunur. Medeni Kanunun 199. maddesinin üçüncü fıkrasında, aynı kanunun 1009. hükmünde yer alan “kanunlarda açıkça öngörülen diğer hakların şerhi” söz konusudur.

Medeni Kanunun 199. maddesi, hakime, alınabilecek ek önlemler bakımından ikinci fıkranın aksine takdir yetkisi tanımamıştır. Çünkü ikinci fıkra bir torba hüküm niteliğinde olup, bu hükümle, hakime sınırlamaya tabi olan eşin bu sınırlamayı ihlal etmesini önleyici mahiyette her türlü önlemi alma yetkisi verilmişken (örneğin; motorlu bir taşıt söz konusu ise trafik siciline gerekli kaydın düşülmesi, taşınır malların tevdi edilmesi..vs.), üçüncü fıkrada hakime taşınmazlarla ilgili olarak sadece tapu kütüğüne şerh düşülmesine karar verme görevi verilmiştir. Taşınmaz üzerinde hak sahibi eşin tasarruf yetkisine ilişkin sınırlama hakim karar ile şerhten önce doğar. Dolayısıyla tapu kütüğüne yapılacak şerh bağımsız bir önlem olmayıp tasarruf yetkisi sınırlandırmasına bağlı bir ek önlemdir. Taşınmaz üzerindeki yetki kısıtlaması hakim kararıyla doğduğundan şerhin işlevi kurucu değil açıklayıcıdır³⁸.

Madde gereğince verilen kararın iyiniyetli üçüncü kişilere etkisini taşınırlar ve taşınmazlar açısından ayrı ayrı ele almak gerekir:

Taşınırlar bakımından, hakim tasarruf yetkisi sınırlaması kararı vermekle birlikte, bu kararın etkisinin sağlanması bakımından gereken bütün önlemleri de Medeni Kanunun 199. maddesinin ikinci fıkrasına göre alabilir. Bu önlemlere örnek olarak, taşınır malın veya kıymetli evrakin mahkemeye ya da bir bankaya tevdi edilmesi gibi önlemler gösterilebilir. Fakat bu karar gereğince işlem yapılmadan önce, bir diğer

³⁸ PARLAK, sh. 202; DURAL/OĞUZ/GÜMÜŞ, sh. 282.

ifade ile taşınırlar hala tasarruf yetkisi sınırlanan eşin elindeyken, bu eş, söz konusu taşınırları iyiniyetli üçüncü kişiye devrederse, bu kişinin kazanımı korunmalıdır³⁹. Zira Medeni Kanununun 988⁴⁰. maddesinde öngörülen emin sıfatıyla zilyetten⁴¹ iyiniyetle iktisaba ilişkin hükümler, taşınır üzerinde tasarruf yetkisi sınırlanan eş emin sıfatıyla zilyet olmamasına rağmen uygulama alanı bulur. Zira Medeni Kanununun 199. maddesinin ikinci fıkrasında öngörülen, hakimin gerekli önlemleri alabilmesine ilişkin kuralın amacı iyiniyetli üçüncü kişilerin aynı hak kazanmalarını önlemektir. Bu bağlamda hakim, üçüncü kişilerin aynı hak kazanmalarına engel olmaya ilişkin önlemlere karar vermemişse veya söz konusu önlemler henüz fiilen uygulanmamışsa, malik eşten iyiniyetle aynı hak kazanan kişilerin bu iktisabı korunur. Bu sonucun doğabilmesi için, üçüncü kişinin iyiniyetli olması, bir diğer ifadeyle, söz konusu önlemlerden haberinin olmaması veya olabilecek durumda bulunmaması gerekmektedir.

Taşınmazlar bakımından ise, Medeni Kanununun 199. maddesinin son fıkrasındaki şerh olanağı dikkate alınarak bir sonuca varılmalıdır. Öncelikle şu hususu önemle vurgulamak gerekir ki, bu konuda doktrinde görüş ayrılıkları mevcuttur. Şöyle ki, bir görüşe göre⁴², bir taşınmaz hakkında tasarruf yetkisi sınırlanmasına karar verilmiş olmakla birlikte, buna ilişkin şerh henüz tapu siciline işlenmemişse, bu sınırlamadan haberi olmayan iyiniyetli kişilerin, tasarruf yetkisi sınırlanan eşten gerçekleştirdikleri iktisap, Medeni Kanununun 1023. maddesine göre korunmalıdır. Zira Medeni Kanununun 1023. maddesi, tapu sicilinde malik olarak görünen kişinin tasarruf yetkisinin varlığına duyulan güveni de

³⁹ AYAN, sh. 268; GÜMÜŞ, sh. 95.

⁴⁰ Medeni Kanununun 988. maddesi şöyledir: “ Bir taşınırın emin sıfatıyla zilyedinden o şey üzerinde iyiniyetle mülkiyet veya sınırlı aynı hak edinen kimsenin edinimi, zilyedin bu tür tasarruflarda bulunma yetkisi olmasa bile korunur.”

⁴¹ Emin sıfatıyla zilyet, malikin veya evvelki haklı zilyedin, zilyetliğini devam ettireceğine inanarak eşyasını kendisine bıraktığı kişidir. Böyle bir kimse, müşterek zilyet olabileceği gibi, başkası için zilyet de olabilir. Keza, müşterek zilyetler de birbirlerine nisbetle birer emin sıfatıyla zilyettir.

⁴² AYAN, sh. 268-269; KILIÇOĞLU, sh. 34.

korumaktadır. Görüldüğü üzere, bu sonucun hukuki dayanağı Medeni Kanununun 1023. maddesidir. Zira bu hüküm şöyledir:

“ Tapu kütüğündeki tescile iyiniyetle dayanarak mülkiyet veya bir başka aynı hak kazanan üçüncü kişinin bu kazanımı korunur”.

Görüldüğü üzere, bir hukuki işlemin diğer eşin rızasına bağlandığından haberdar olmayan üçüncü kişiler iyiniyetin korunmasına ilişkin hükümlerden yararlanmaya devam ederler. Burada önemli olan kendisiyle işlem yapılan üçüncü kişinin iyiniyetli olup olmamasıdır. Yoksa işlemi yapan rızaya muhtaç eşin iyiniyetli olup olmaması önem taşımaz⁴³. Doktrindeki bir diğer görüşe göre ise⁴⁴; Medeni Kanununun 199. maddesi gereğince eşlerden birinin bir taşınmaz üzerinde tasarruf yetkisinin sınırlandığı fakat buna ilişkin şerhin henüz tapu siciline işlenmediği dönemde, bu durumdan haberi olmadan iyiniyetle aynı hak kazanan kişilerin iktisabı korunmaz. Zira anılan maddenin amacı, evlilik birliğini ve özel olarak diğer eşi korumaktır. Bu bağlamda, korunan eş ile işlem tarafı olan kişi arasındaki menfaat çatışmasında, korunan eş lehine bir çözüme ulaşılması gerekmektedir. Söz konusu görüşe göre, Medeni Kanununun 3. maddesi birinci fıkrasının *“ Kanunun iyiniyete hukuki bir sonuç bağladığı durumlarda asıl olan iyiniyetin varlığıdır”* hükmü karşısında iyiniyetin koruyucu fonksiyonu, ancak kanun koyucunun iyiniyetin korunmasını açıkça kabul ettiği hallerde mümkündür. Bu nedenle üzerindeki tasarruf yetkisi kısıtlanan malvarlığı değerinin sahibi olan eşin karşısındaki işlem tarafı olan kişinin iyiniyeti ancak, kanunun iyiniyete iktisap sonucunu bağladığı hallerde sonuç doğurur. Bu bağlamda, kanunkoyucu Medeni Kanununun 199. maddesinde izne yetkili eşin izni olmadan yapılan işlemin tarafı olan kişinin iyiniyetini *“özel olarak”* korumadığı için, işlem tarafı olan kişinin mevcut iyiniyeti var olan tasarruf yetkisi eksikliğini kural olarak ortadan kaldırmaz ve dolayısıyla geçerli bir iktisaptan bahsolunamaz. Fakat bu görüşe göre, işlem tarafı kişilerle işlemde bulunan üçüncü kişilerin iyiniyetle iktisap halleri saklıdır. Şöyle ki; tasarruf yetkisinin sınırlandırılması kararı ile

⁴³ KILIÇOĞLU, sh. 74; AYAN, sh. 269.

⁴⁴ GÜMÜŞ, sh. 97; ÖKTEM, sh. 335; DOĞAN, sh. 194.

tapu kütüğündeki tapu kütüğüne verilecek şerh arasındaki zaman diliminde, tasarruf yetkisi sınırlanan eş ile hukuki işlem yapan üçüncü kişi adına tapu kütüğüne yapılacak tescil, hukuki işlemin geçersizliği dolayısıyla yolsuz tescil olacaktır. İşte, adına yolsuz tescil bulunan bu kişiden, söz konusu yolsuz kayda iyiniyetle güvenerek aynı hak iktisap eden üçüncü kişinin bu iktisabı Medeni Kanunun 1023. maddesi uyarınca korunur

E. TASARRUF YETKİSİ SINIRLAMASININ KALDIRILMASI

‘ Durumun değişmesi’ kenar başlığını taşıyan Medeni Kanunun 200. maddesine göre,

“Koşullar değiştiğinde, hakim, eşlerden birinin istemi üzerine, kararında gerekli değişikliği yapar veya sebebi sona ermişse önlemi kaldırır.”

Bu hüküm Medeni Kanunun 199. maddesi ile birlikte değerlendirildiğinde, evlilik birliğinde eşlerin tasarruf yetkilerinin sınırlandırılması kararlarının durumun değişmesi karşısında yeniden gözden geçirilip, bu sınırlandırmanın kaldırılması veya değiştirilmesinin söz konusu olabileceği sonucuna ulaşılır.

Hakim tarafından evlilik birliğinin korunmasına yönelik olarak alınan önlemler koşullar değiştiğinde yeniden gözden geçirilir. Durumun değiştiği hususu eşlerden birinin istemi üzerine yargıç önüne getirilir. Yasa koyucu durumun değişmesinin neleri kapsayacağını açıklamamış, bu hususu mahkemenin takdirine bırakmıştır. Uyuşmazlığı çözümlenecek hakim değişen durumu takdir ve tayin edecektir. Mahkemece göz önünde tutulacak en önemli husus, durumun tespiti ve değişmesinin tasarruf yetkisinin sınırlandırılmasının kaldırılmasını gerektirip gerektirmediğinin tespiti ve takdiri olacaktır. Taraflarca durumun değiştiği kanıtlanabilirse ve koşullar oluşmuşsa, evlilik birliğinin korunması kapsamında alınmış

olan eşin tasarruf yetkisinin sınırlandırılması kararı değiştirilebilecek veya tamamen kaldırılabilir⁴⁵.

SONUÇ

Evlilik birliğinde, birliğin korunması amacıyla, eşlerden birinin istemi üzerine mahkemece gerekli önlemler alınabilir. Bu kapsamda bazı tasarrufların diğer eşin izniyle yapılabileceğine karar verilebilir. Eşin mahkemeden eşinin tasarruf yetkisinin sınırlandırılması kararı talep edebilmesi için ailenin ekonomik varlığının korunması veya evlilik birliğinden doğan mali bir yükümlülüğün yerine getirilmesi gereği bulunmalıdır.

Mahkemece başvuru olumlu bulunursa gerekli önlemler alınacak, hâkimin belirleyeceği malvarlığı değerleri üzerindeki tasarruf işlemlerinin geçerliliği başvuruda bulunan eşin rızasına bağlanabilecektir. Bu malvarlığı değerleri eşlere ait taşınır, taşınmaz bütün mallar, sınırlı ayni haklar, kıymetli evrak, bankadaki para veya üçüncü kişilerdeki alacaklara ilişkin olabilir. Yasa koyucu Medeni Kanununun 1. fıkrasında, ana önlem olarak tasarruf yetkisi sınırlamasını kabul ederken, maddenin diğer fıkralarında da bu önlemin hedeflenen etkiyi sağlayabilmesi amacıyla hakime gerekli önlemlerin alınması konusunda görev ve yetki vermiştir. Aynı maddenin ikinci fıkrasına göre, eşlerden birinin malvarlığı değerleri ile ilgili tasarruf yetkisinin sınırlandırılmasına karar veren hakim buna ek olarak gerekli önlemleri de almalıdır. Bu önlemlere örnek olarak eşin bankadaki hesabından diğer eşin rızası olmadan para çekemeyeceğine ilişkin kayıt düşülmesi, taşınır malların belli bir yere tevdi edilmesi gösterilebilir. Maddenin üçüncü fıkrasında ise taşınmazlarla ilgili olarak özel bir önlem türü öngörülmüştür. Buna göre,

---

⁴⁵ Yargıtay 2. Hukuk Dairesi, 09.11.2005 T. , E. 11724 K. 15342: ‘...Davacı Kastamonu Asliye Hukuk Mahkemesinin 2003/146 esas ve 2003/787 sayılı kararı ile tasarruf yetkisinin sınırlandırıldığını, koşulları değişmesi nedeniyle bu sınırlandırmanın kaldırılmasına karar verilmesini istemiştir. Delillerin bu çerçevede değerlendirilmesi ve sonucuna göre işin esası hakkında olumlu yada olumsuz bir karar verilmesi gerekirken yazılı şekilde karar ittihazına yer olmadığına karar verilmesi usul ve yasaya aykırı bulunmuştur...’ (GENÇCAN, sh. 1802).

hak sahibi olan eşin taşınmazı üzerinde tasarruflarda bulunma yetkisi diğer eşin rızasına bağlandığında bu husus tapu kütüğüne şerh ettirilebilecektir. Taşınmazı üzerindeki tasarruf yetkisi kaldırılan eş hakkında alınan bu karar tapu dairesine bildirilecek, tapu kaydına şerh düşülmesi sağlanacaktır. Bu hüküm sadece taşınmazlara ilişkindir. Ayrıca buradaki şerh Medeni Kanununun 1010. maddesi bağlamında bir tasarruf yetkisi sınırlaması şerhidir. Sınırlama hakimın kararı ile şerhten önce doğar, Taşınmaz üzerindeki tasarruf yetkisi kısıtlaması şerhten önce doğduğundan, şerhin işlevi kurucu değil açıklayıcıdır. Ayrıca şerhin, taşınmazın haczedilerek icra yoluyla satılmasını önleyici etkisi yoktur.

Bir görüşe göre taşınmaz hakkında tasarruf yetkisi sınırlandırılmasına karar verilmiş olmakla birlikte buna ilişkin şerh henüz tapu kütüğüne işlenmemişse, bu sınırlamadan haberi olmayan iyiniyetli kişilerin, tasarruf yetkisi sınırlandırılan eşten gerçekleştirdikleri iktisap Medeni Kanun'un 1023. maddesine göre korunmalıdır. Görüldüğü gibi şerhin bu bağlamda, hak sahibi eşin üzerinde tasarruf işlemi yapması kısıtlanan taşınmazı üzerinde iyiniyetli üçüncü kişilerin sicile güvenerek aynı hak kazanmasını önleyici etkisi çok önemlidir. Bir diğer görüşe göre ise, tasarruf yetkisi sınırlandırılan eş diğer eşin rızasını almadan işlem yaptığı için bu hukuki işlem geçersizdir. İşlemin tarafı olan kişinin iyiniyetli olması bu konuda önem taşımaz. Bu kişi adına yapılacak tescil yolsuz tescildir. Ancak buna karşılık, taşınmazı işlemin tarafı olan bu kişiden (tapu kütüğünde adına yolsuz tescil bulunan kişiden) iktisap eden iyiniyetli üçüncü kişinin iktisabı korunur.

Koşullar değiştiği takdirde, yine eşlerden birinin başvurusu ile de, bu tasarruf yetkisinin sınırlandırılmasına ilişkin karar değiştirilebilecek veya tamamen kaldırılabilir. Çünkü hakimın eşlerden birinin belirli mallar üzerinde tek başına tasarruf edemeyeceğini öngörmesi evlilik birliğini korumak amacıyla. Bu nedenle alınacak bu tedbirlerin sürekliliği imkânsızdır. Madde, eşler arasında olağan olmayan bir durumun ortaya çıkması halinde eşleri ve aile bireylerini korumak için öngörülmüştür. Eşler arasındaki ilişkilerin düzelmesi veya evlilik birliğinin sona ermesi halinde bu kuralın uygulanması da sona erer.

Hakimin aldığı bu tedbirler belli bir süreye bağlanmışsa bu sürenin sona ermesiyle tedbirler kendiliğinden ortadan kalkar. Eğer bu tedbirlerin uygulanması konusunda bir süre öngörülmemişse, taraflardan birinin talebi ile ve sebebin ortadan kalktığı veya şartların değiştiğinin ispatı üzerine, hakim kararı ile gerekli değişiklikler yapılır veya sebep sona ermişse alınan tedbirler tamamen kaldırılır.

Medeni Kanununun 199. maddesi özellikle eşinden mal kaçırılmaya niyetli olan eşin bu arzusunun önüne geçebilmek; ayrılığa veya boşanmaya kararlı olan eşin sırf eşine nafaka ya da tazminat ödememek için mevcut mallarını başkalarına devretme planını engelleyebilmek ya da gelişigüzel harcamaları yüzünden evlilik birliğinden doğan mali yükümlülüğünü yerine getiremeyen eşin bu davranışları nedeniyle ailenin ekonomik birliğini tehlikeye attığı durumlarda evlilik birliğini koruyabilmek amacıyla getirilmiştir. İşte bu hükme göre, eşlerden birinin savurgan davranışları ve ölçsüz harcamaları ile ailenin ekonomik varlığını tehlikeye soktuğu, eşine ve çocuklarına karşı mali yükümlülüklerini yerine getirmeyi ihmal ettiği durumlarda diğer eş mahkemeye başvurarak hakimin müdahalesini isteyebilecek ve belirli malvarlığı değerleri ile ilgili tasarrufların kendi iznine bağlanmasına karar verilmesini talep edebilecektir.

KAYNAKÇA

- AYAN, Serkan: Evlilik Birliğinin Korunması (Türkiye Barolar Birliği Yayınları) , Ankara, 2004.
- BARLAS, Nami: Yeni Türk Medeni Kanunu Hükümleri Çerçevesinde Eşler Arası Hukuki İşlem Özgürlüğü ve Sınırları, Prof. Dr. Necip Kocayusufpaşaoğlu İçin Armağan, Ankara, 2004.
- DEMİR, Sevgi: Aile Hukuku Alanında 4721 Sayılı Türk Medeni Kanunu'nun Getirdiği Yenilikler, Ankara, 2004.
- DURAL/ ÖĞÜZ/ GÜMÜŞ: Türk Özel Hukuku C. III Aile Hukuku , İstanbul, 2005.
- GENÇCAN, Ömer Uğur: 4721 Sayılı Medeni Kanunu Bilimsel Açıklama-İçtihat İlgili Mevzuat, Ankara, 2007.
- GÜMÜŞ, Mustafa Alper: Türk Medeni Kanunu'nun Getirdiği Yeni Şerhler, Ankara, 2003.
- GÜMÜŞ, Mustafa Alper: Teoride ve Uygulamada Evliliğin Genel Hükümleri ve Mal Rejimleri (TMK. M. 185 – 281), İstanbul, 2008.
- KILIÇOĞLU, Ahmet: Medeni Kanunu'muzun Aile Miras Eşya Hukukuna Getirdiği Yenilikler, Ankara, 2004.
- ÖKTEM, Seda: Aile Birliğinde Eşlerin Tasarruf Yetkisinin Kısıtlanması, Türkiye Barolar Birliği Dergisi Dergisi, Yıl: 19, Sayı:67, 2006.
- ÖZTAN, Bilge: Aile Hukuku, Ankara, 2006.
- PARLAK, Şafak: Eşlerin Hukuksal İşlemleri , Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Ankara, 2007.

ÇEVİRİ /*Translation*

